

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

72 | MAI
2025

La 90 de ani de la nașterea profesorului Ioan Rebușapcă

Cu profund respect și recunoștință, îi urez un sincer și călduros „**La mulți ani!**” distinsului profesor, cercetător, folclorist, traducător și jurnalist ucrainean, prof. univ. dr. Ioan Rebușapcă, cu ocazia împlinirii frumoasei vârste de 90 de ani!

Născut la 29 mai 1935 în comuna Dărmănești, județul Suceava, Ioan Rebușapcă este una dintre cele mai importante personalități ale culturii ucrainene din România, care, de-a lungul a peste opt decenii de activitate, și-a dedicat viața culegerii, cercetării și promovării folclorului ucrainean din România și interferențelor culturale româno-ucrainene, aducând o contribuție fundamentală la păstrarea și valorificarea identității ucrainene în spațiul românesc.

După absolvirea liceului din Câmpulung Moldovenesc, Ioan Rebușapcă și-a continuat studiile la Facultatea de Filologie a Universității București, unde a devenit, ulterior, lector și profesor universitar, predând nu doar limba și literatura ucraineană, ci și cursuri de specialitate precum: *Folclor, istorie, cultură și civilizație ucraineană*, *Metodica predării limbii ucrainene în școli*, *Metodologia cercetării folclorului*, *Legături lingvistice, folclorice, literare și culturale româno-ucrainene (slave)*.

Prin perseverență și pasiune, domnul Rebușapcă a urcat, treaptă cu treaptă, toate etapele formării și dezvoltării pro-

fesionale, obținând titlul de doctor în filologie și devenind una dintre vocile academice marcante în domeniul ucrainisticii.

A realizat numeroase cercetări de teren în localități ucrainene și mixte din România, contribuind la cunoașterea și înțelegerea profundă a folclorului, dialectologiei, poeziei populare și a literaturii ucrainene, iar lucrările sale reflectă o pasiune neobosită pentru detalii, simboluri, tradiții și interferențe culturale, fiind repere fundamentale în studiile de specialitate.

Printre volumele sale se numără titluri de referință precum: *Nașterea simbolului* (1975); *Individualitatea clasicii (în limba română, 1977)*; *Cununa anului (ediție bilingvă, 2002)*; *Poezia colindelor (în limba română, 2006)*; *Universul literaturii orale și al celei scrise, vol. I (2010)*; *Universul literaturii orale și al celei scrise, vol. II (2013)*, *Pagini ale Șevcenkianei din România, vol. I (ediție bilingvă, 2016)*, *Pagini ale Șevcenkianei din România, vol. II (ediție bilingvă, 2017)*.

(Continuare la pag. 2)

În numele Consiliului (Rada) Uniunii Ucrainenilor din România,
Președintele Uniunii Ucrainenilor din România,
Deputat **Nicolae-Miroslav PETREȚCHI**

160 de ani de la naștere

Sofia Okunevskă-Moraczewska – prima femeie medic din Imperiul Austro-Ungar și militantă pentru emanciparea femeii în Ucraina

La Stanislaviv (în prezent, Ivano-Frankivsk), la data de 8 decembrie 1884, a avut loc prima adunare de constituire a unei organizații feministe ucrainene. Acest eveniment marchează începutul mișcării organizate a femeilor în Ucraina, care promova principii ale egalității de gen, accentuând, în mod special, importanța accesului la educație pentru fete, precum și afirmarea acestora ca personalități autonome și demne de respect în viața publică și culturală.

„Este un adevăr confirmat prin numeroase și evidente dovezi că numai acel popor este capabil să întemeieze o viață națională durabilă și deplină, în care femeile sunt animate de conștiința și idealurile acelei vieți. În epoca noastră, este imposibil să se nege influența profundă și semnificativă a femeilor asupra direcției generale a gândirii

și activității umane”, scria Ivan Franko – scriitor, gânditor și important actor în viața civică și politică a vremii. El s-a numărat printre susținătorii timpurii ai ideii unei mișcări feministe organizate.

O astfel de femeie, una dintre promotoarele de seamă ale mișcării feministe din Ucraina, a fost **Sofia Okunevskă-Moraczewska** (1865-1926) – medic de profesie, pedagog, feministă și intelectuală remarcabilă. A fost prima femeie care a absolvit o universitate și, totodată, prima femeie medic din Imperiul Austro-Ungar.

Când Sofia avea 5 ani, mama ei a murit. Fetița a fost dată în grija familiei surorii tatălui ei, Teofilia, și a soțului acesteia, Ivan Ozarkevyci, preot greco-catolic, activist civic, deputat în Parlamentul de la Viena și în Dieta Galіției. A legat o strânsă prietenie cu verișoara ei Natalia – viitoarea scriitoare Natalia Kobrynska, împreună cu care va milita pentru drepturile femeilor ucrainene la o viață demnă, independentă financiar și social.

Tatăl Sofiei, Atanasii Okunevskyi, cu permisiunea mitropolitului de la Lviv, a renunțat la slujirea preotească și a plecat să studieze medicina la Universitatea din Viena. După ce a obținut diploma, a fost numit medic regional, mai întâi la Storozhineț, iar apoi în orașul Câmpulung din sudul Bucovinei (azi, în România), luând-o cu el și pe fiica sa.

Inițial, Sofia a urmat șase clase la o școală pentru fete, remarcându-se încă de pe băncile școlii printr-o erudiție de invidiat. Avea la dispoziție biblioteca bogată a familiei Ozarkevyci, iar discuțiile cu Natalia, mai mare cu zece ani, și cu frații acesteia îi lărgeau constant orizontul. Cânta foarte bine la pian, avându-l ca profesor pe Iulian Kobyleanskyi, fratele scriitoarei și feministei Olha Kobyleanska. Acesta îi predă și limba latină – în acele vremuri, nici latina, nici greaca nu se predau în școlile de fete. Totuși, aceste limbi erau obligatorii pentru examenul de maturitate.

În anul 1884, Sofia decide să devină medic. Reușește să obțină permisiunea de a susține examenele pentru liceu. La acest examen, susținut la Gimnaziul Academic din Lviv, au venit să o încurajeze numeroși prieteni: Ivan Franko, Ivan Neciui-Levyțkyi, Oleksandr Konyskyi și Luka Bele. A trecut examenul cu succes, dar a apărut un nou obstacol: femeile nu erau acceptate la universități în Austro-Ungaria.

După câteva încercări eșuate de a schimba această situație, în anul 1887, Sofia, împreună cu Natalia Kobrynska, pleacă la studii în Elveția, la Zürich, unde prima va studia medicina, iar a doua, economia.

(Continuare la pag. 2)

Mihaela HERBIL

La 90 de ani de la nașterea profesorului Ioan Rebușapcă

(Continuare de la pag. 1)

Domnul profesor Rebușapcă este și unul dintre fondatorii Uniunii Ucrainenilor din România, făcând parte din grupul de inițiativă reunit la București în zilele de 28-29 decembrie 1989, pentru punerea bazelor singurei organizații reprezentative a comunității ucrainene din țară.

Activitatea domniei sale a fost recunoscută și apreciată la nivel național și internațional, fiind membru al Societății Științifice „Taras Șevcenko” din Paris, Doctor Honoris Causa al Universității „Yurii Fedkovyci” din Cernăuți, iar, în perioada 1992–1993, visiting professor la Universitatea Alberta din Canada. Este, de asemenea, membru al Comitetului Asociației Internaționale a Ucrainiștilor, al Uniunii Scriitorilor din România, al Asociației

Slaviștilor din România, fost membru al Comisiei de Folclor a Academiei Române, primul președinte și apoi vicepreședinte al Filialei București a Uniunii Ucrainenilor din România, precum și redactor al revistei cultural-literare „Naș holos” („Glasul nostru”).

Astăzi, la ceas aniversar, în numele Consiliului (Rada) Uniunii Ucrainenilor din România, adresez profesorului și folcloristului Ioan Rebușapcă urările noastre sincere de sănătate, putere și împliniri, să se bucure de respectul cuvenit unei vieți trăite în slujba limbii, culturii, valorilor și sufletului ucrainean, mulțumindu-i, totodată, pentru modelul de dedicare, demnitate și excelență pe care îl reprezintă pentru întreaga noastră comunitate!

La mulți ani, cu aleasă prețuire și considerație, prof. univ. dr. Ioan Rebușapcă!

IOAN REBUȘAPCĂ – 90

Prietenul meu de-o viață Ioan Rebușapcă (pe care îl alint Ivanco) împlinește la sfârșitul acestei primăveri 90 de ani. Nici nu-mi vine să cred cât de nemilos și cu câtă grabă curge vremea peste noi... Dar la vârsta patriarhilor, Ioan Rebușapcă este un bărbat falnic, în plină putere creatoare, animat de aceeași tinerească bucurie iscoditoare a cercetătorului-cărturar. Nici nu-i de mirare că a scris până acum cărți cât să umple aproape un raft de bibliotecă. Lucrările lui sunt scrise atât în ucraineană, cât și în română. Exemple? Iată doar câteva titluri: **Cântece populare, Ecouri ale veacurilor, Nașterea simbolului, Glosar dialectal, Individualitatea clasicilor, Creația generațiilor, Cununa anului, Poezia colindelor, Universul literaturii orale și al celei scrise, 2 vol.** ș.a. La acestea se cuvine să adaug îndelungata sa activitate jurnalistică, mai cu seamă la revista literară **Hau zonoč (Glasul nostru)** – la care am fost câțva timp colegi de redacție –, în paginile căreia, număr de număr, Ioan Rebușapcă semnează valoroase studii de folclor, eseuri, articole de critică literară, de dialectologie, studii privind relațiile literar-culturale dintre popoarele român și ucrainean etc. Un exemplu de acribie științifică a lucrărilor lui este lungă serie de articole, cuprinse apoi în **Șevcenkiana** (două volume masive), dedicată bicentenarului nașterii marelui Taras Șevcenko, veneratul apostol al poporului ucrainean. Și dacă e să ne referim strict la creația populară a ucrainenilor din România, Ioan Rebușapcă este considerat pe bună dreptate cel mai de seamă specialist, iar eu îndrăznesc să zic că la noi el este singura autoritate în domeniu.

Dintre prietenii de-o viață care sălășluiesc în dragostea mea, Ivanco Rebușapcă ocupă fotoliul din față.

Ne știm din școala elementară (așa-i zicea atunci) și am fost colegi în toți anii de studii, adică și la Măriței, și la Siret, și la Filologia Universității din București până în anul V de facultate, când, împreună cu alți doi colegi, am locuit în același dormitor al căminului studentesc (lumea îl numea „Pache”, aluzie la celebrul primar al Bucureștilor Pache Protopopescu, cel care a sistematizat Capitala; căminul se afla pe Bulevardul Republicii, fostul și, iată, din nou Bulevardul Pache Protopopescu).

Din frumoșii ani ai studenției noastre (din fericire, lucrurile rele și urâte, câte au fost, amintirea le șterge sau măcar le estompează într-o binefăcătoare edulcorare și păstrează cu precădere numai ceea ce ne luminează sufletul), îmi apare adesea icoana veselelor noastre vacanțe bucovinene, cu hore, hramuri și alte petreceri de sărbători, cu săptămânalele baluri de sâmbătă seara – la noi sau în alte sate – și, desigur, meciurile de fotbal.

Acestea din urmă erau singurele care ne așezau pe noi doi în postura de „adversari”; asta pentru bunul motiv că jucam în echipe diferite: Ivanco Rebușapcă în echipa din Dăr-mănești, iar eu în cea din Măriței.

Să fi trecut oare de atunci mai bine de 75 de ani?...

După terminarea facultății, deși am rămas locuitori ai aceleiași urbe, drumurile noastre profesionale s-au despărțit. În cariera universitară, Ioan Rebușapcă a urcat treaptă cu treaptă până la cea de doctor în filologie și profesor universitar. Și pentru că am ajuns la titluri, voi aminti – cu plăcere și onorat să am un asemenea prieten – că Ioan Rebușapcă este de asemenea profesor onorific al Universității Naționa-

le „Iurii Fedkovyci” din Cernăuți, membru al Societății Științifice „Taras Șevcenko” din Paris, iar în anii 1992-1993 a fost *visiting professor* la Universitatea Alberta din Canada.

De ceva vreme, prietenul meu s-a retras din tumultul zgomotos al Capitalei în tihna patriarhală a Otopenilor, unde continuă aceeași rodnică trudă asupra cuvântului.

Îmi vine adesea în minte amuzant-duioasa întâmplare a celebrului compozitor italian Gioacchino Rossini. Deși am mai scris despre asta, acum îmi îngădui să-mi fur căciula, cum se zice, repetând povestea. Și pentru că prietenul meu are un foarte dezvoltat simț al umorului, o voi relua aici. Așadar, în 1867, părintele „Bărbierului din Sevilla”, al lui „Othello” și al altor cunoscute opere împlinea 75 de ani. Cu acest prilej, componenții orchestrei operei s-au gândit să-i facă sărbătoritului un cadou deosebit: cotizanții au cumpărat și i-au dăruit un ceas care trebuia întors doar o dată la 50 de ani. Cadoul i-a fost înmănat lui Rossini la masa festivă, dată în cinstea lui. Vădit emoționat, compozitorul a mulțumit pentru cadou și a încheiat cu mâhnire: „Mi se rupe inima, când mă gândesc că peste 50 de ani, când va trebui să întorc a doua oară acest ceas, mulți dintre voi nu veți mai fi...”.

Dacă s-ar găsi astăzi asemenea ceasuri, sigur că prietenul meu Ioan Rebușapcă ar merita să primească unul în dar de ziua lui, pentru a-l întoarce peste 50 de ani. Acum însă îi făgăduiesc solemn, cum am mai făcut și altă dată: când va împlini venerabila vârstă de 100 de ani, vom ridica un pahar în sănătatea lui, la un strașnic chef, ca între flăcăi!

Însă până atunci, iubite prietene, Bunul Dumnezeu să te binecuvinteze cu zile îndelungate, cu sănătate deplină, cu putere de muncă, cu dragostea și prețuirea tuturor!

La mulți ani, Ivanco!

Corneliu IROD

Sofia Okunevska-Moraczewska – prima femeie medic din Imperiul Austro-Ungar și militantă pentru emanciparea femeii în Ucraina

(Continuare de la pag. 1)

Tot în 1887, apare primul almanah feminist, „Prima cunună”, datorită cel puțin a două nume sonore ale elitei acelor vremuri, Olena Pciłka (mama Lesei Ukrainka) și Ivan Franko, unde Sofia Okunevska publică sub pseudonimul Ieryna nuvela „Nisip. Nisip!”, inspirată din viața urbană, precum și un studiu intitulat „Sclavia familială în cântecele și obiceiurile de nuntă”.

Sofia, împreună cu prietenele ei Natalia Kobrynska și Olha Kobyleanska (aceasta din urmă afirmând despre Sofia următoarele: „De la ea mi-a venit acea lumină, după care tânjeam atât de mult, la care visam fără să știu”), s-a implicat activ în dezvoltarea mișcării feminine în Galiția și în Bucovina. Și nu doar prin cuvinte. Era o adeptă pasionată a plimbărilor lungi în natură, călărea, schia, urca pe vârfuri de munte și încerca să se implice în alte sporturi promovate intens de bărbați la acea vreme.

La Zürich, Sofia îl cunoaște pe nobilul polonez Wacław Moraczewski, cunoscut pentru simpatiile sale față de ucraineni, cu care se va căsători în anul 1890. În 1895, în timpul unei sărbători dedicate lui Taras Șevcenko la Cracovia, cuplul îl cunoaște pe scriitorul Vasyl Stefanyk, student pe-atunci, care devine prieten apropiat al familiei.

Obținerea diplomei nu însemna automat o carieră, cu atât mai puțin pentru o femeie. Timp de câțiva ani, soții Moraczewski încearcă să-și deschidă un cabinet medical la Cracovia. În 1897, se stabilesc la Lviv. Însă Austro-Ungaria nu recunoștea automat diplomele universităților străine, așa că amândoi au fost nevoiți să le echivaleze.

În anul 1896, Sofia Okunevska-Moraczewska reușește să-și publice teza de doctorat despre modificările sângelui sub influența anemiei și obține titlul de doctor în medicină. Astfel, fiica unui preot ucrainean dintr-un sat îndepărtat a devenit prima femeie din Galiția care a obținut o educație medicală universitară.

Iar drumul ei nu s-a oprit aici. Din 1903, Sofia a lucrat la „Clinica Populară” înființată la Lviv din inițiativa mitropolitului Andrii Šeptytŭkyi, alegând ca specializare ginecologia. Practic, a devenit prima femeie-ginecolog din Galiția. A tratat cancerul de col uterin cu radiu, conform metodei Mariei Skłodowska-Curie. Împreună cu fratele Nataliei Kobrynska, Evhen Ozarkevyci, a organizat pentru prima dată în Ucraina de Vest cursuri pentru surori medicale, apoi cursuri pentru moașe. În paralel, Sofia lucra la elaborarea unui dicționar de terminologie medicală ucraineană. Pe lângă toate acestea, Sofia Okunevska-Moraczewska a fost membră a Societății Științifice „Taras Șevcenko” și a Comisiei Medicale, înființate în 1897, fiind prima asociație profesională a medicilor ucraineni.

Primul Război Mondial și conflictul ulterior dintre ucraineni și polonezi au afectat relațiile din familia Moraczewski. Wacław lucra ca medic în garnizoana orașului Linz, iar Sofia, în taberele pentru refugiații ucraineni din Galiția ocupată, aflate în Gmünd și Svatobořice, în Moravia. În cele din urmă, cei doi s-au despărțit. Lovitura de grație a fost sinuciderea fiicei lor, Eva, în anul 1919. Tânăra studia în Elveția și avea șanse să devină prima femeie-arhitect de origine ucraineană.

Clădirea „Clinicii Populare” din Lviv, construită în anii 1930. Fotografie din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial

Wacław Moraczewski a regretat profund toată viața despărțirea de soție și pierderea fiicei. Purta pretutindeni urna cu cenușa Evei, chiar și la prelegerile sale de la Academia Veterinară din Lviv, oraș în care s-a stins în anul 1950, în singurătate.

Sofia Okunevska-Moraczewska a activat în diferite domenii cultural-civice până în ultima clipă a vieții sale. Participa la întrunirile organizației feminine „Societatea Ucraineană a Femeilor cu studii superioare”, înființată la Lviv în 1924, sub coordonarea Olenei Stepaniv-Dașkevyci. Din inițiativa Sofiei, au fost fondate mai multe filiale ale acestei organizații în numeroase localități din Galiția, inclusiv la Przemyśl, aceasta continuând, totodată, să trateze și să îi instruiască pe alții. Pacienții recunoscători o numeau Sfânta Sofia.

Sofia Okunevska-Moraczewska s-a stins pe 24 februarie 1926, pe neașteptate, din cauza unei rupturi de apendice care i-a provocat peritonită. După plecarea fiului ei, locuia singură, neavând cine să-i acorde ajutor. Când, în cele din urmă, a fost dusă la clinică, era prea târziu. A fost înmormântată în cimitirul Lyceakiv din Lviv. Ulterior, alături de ea, au fost înmormântați fiul ei Iurii, fiica Eva, soțul Wacław și nepoata Sofia.

135 de ani și o speranță care încă nu s-a stins

2 mai 1890 este ziua în care Lesea Ukrainka predă o memorabilă lecție de viață. Ea redefineste noțiunea de „speranță”, care devine o stea călăuzitoare în drumul vieții sale deloc ușoare. Dar de ce este speranța atât de importantă pentru Lesea Ukrainka? Având în vedere abordarea conceptului de „speranță” și hotărârea de a nu stinge fitilul care fumegă, importanța speranței, în cazul poetei, se transformă în necesitate. Faptul de a ne aminti câteva detalii despre viața ei ne va ajuta să înțelegem mai bine acest lucru.

Lesea Ukrainka (Larysa Petrivna Kosaci-Kvitka) s-a născut la 25 februarie 1871 într-o familie de intelectuali aristocrați din orașul Novohrad-Volynskyi. De la o vârstă fragedă a primit educație aleasă, astfel că până la vârsta de patru ani știa să scrie și să citească. La vârsta de cinci ani compunea piese muzicale pe care le interpreta la pian, instrumentul ei favorit. Era pasionată de muzică și se remarcă printr-un talent deosebit, însă, din cauza unei boli grele, scleroză multiplă, a fost nevoită să renunțe la pian. Această boală i-a afectat întreaga viață, dar cu toate că a răpit multe momente importante din copilăria și tinerețea Lesei, nu i-a putut răpi iubirea pentru muzică pe care a exprimat-o, mai târziu, în numeroasele sale poezii, precum și în drama-feerie *Cântecul pădurii*. Scriitoarea era pasionată și de folclor care a inspirat-o și i-a îmbogățit viziunea asupra lumii prin numeroasele sale imagini artistice și legende populare vechi de secole. În încercarea de a-și ameliora starea de sănătate, Lesea a călătorit prin multe țări, acumulând, astfel, o vastă experiență culturală. Însă boala cu care se lupta i-a adus multă suferință atât pe plan fizic, cât și pe plan emoțional. Totuși, ea nu s-a lăsat învinsă de greutate, ci a învins greutățile prin optimism. La vârsta de doar 42 de ani, Lesea Ukrainka s-a stins din viață în orașul Surami din Georgia. Scriitoarea ne-a lăsat propriul exemplu caracterizat de o impresionantă tărie de caracter, dar și o bogată moștenire literară și culturală.

Poezia ***Contra spem spero*** este dovada alegerii pline de forță interioară a Lesei, aceea de a spera în pofida lipsei de speranță. Speranța e vitală, obligatorie, ba chiar indispensabilă vieții. Aceasta ne însoțește în fiecare zi, mai mult decât conștientizăm acest lucru. Avem speranțe mici și speranțe mari, speranțe realiste și speranțe nerealiste, speranțe care se vor împlini și speranțe care vor rămâne doar visuri. Cu toate că unele rămân neîmplinite și poate ajungem dezamăgiți în urma lor, nu încetăm niciodată să sperăm. Speranțele nu ne obosesc, ci ne înviorează. Speranța este accesoriul oamenilor puternici. Oamenii puternici sunt optimiști, iar optimiștii speră la ceva mai bun, la o schimbare, la o rază de soare pe cerul înnorat. În schimb, negativistii se tem de viitor, de schimbări și de norii inofensivi în care ei văd potopul. Oricum ar sta lucrurile, o scurtă reflecție asupra noțiunii de „speranță” ne conștientizează de valoarea acesteia, valoare pe care Lesea Ukrainka o cunoștea foarte bine.

La vârsta de doar 19 ani, poeta compune poezia *Contra spem spero*. Este impresionant modul în care eul liric alungă gândurile negative, pe care le aseamănă cu norii grei de toamnă. Privirea eului liric refuză să accepte existența norilor de toamnă și alege să vadă în locul acestora splendoarea primăverii. Finalul primei strofe dezvăluie o stare caracterizată de lacrimi și jale, stare care pare să fie condamnarea la nefericire a anilor tinereții: „Oare tineri ani ce mă cheamă / Vor fi negri ca pâcla de fum?”. Însă a doua strofă nu permite ca gândul să stăruie asupra situației aparent fără ieșire, ci desființează limitele impuse de problemele

din cauza cărora se varsă lacrimi și propune un antidot: speranța în pofida lipsei de speranță: „Printre lacrimi vreau râsul să-mi sune, / Printre amaruri vreau cântul să-mi cânt, / Vreau să sper chiar speranța de-apune, / Să trăiesc vreau, tristețea-alungând.”

În continuare, eul liric își prezintă decizia de a urma o cale anevoioasă, lăsând în urma sa doar ce este frumos. Credința în viitoarele reușite este exprimată cu seninătate în strofa a patra, în care speranța este strâns legată de venirea primăverii: „Într-o zi, gheața o s-o topească / Jarul lacrimii mele. În lunci / Albăstrelele-or să-nmugurească, / Și va fi primăvară, atunci.” Primăvara devine un motiv care străbate întreaga poezie, datorită înviorării pe care o aduce și care are o importanță majoră în special pentru un suflet suferind.

În cea de-a cincea strofă, întâlnim dispoziția de a îndeplini o muncă sisifică încununată de un cântec triumfător. Astfel, cititorului îi este dezvăluită voința de neînfrânt a eului liric de a lupta în orice împrejurări și cu orice preț, păstrând, în același timp, o atitudine pozitivă. Exact acest lucru l-a făcut Lesea Ukrainka pe parcursul vieții ei: a luptat pentru sine și pentru țara sa, a scris literatură care s-a ridicat la un nivel foarte înalt pentru acea vreme și, cel mai important, a făcut toate acestea cu zâmbetul și cântecul pe buze.

În ciuda beznei care învăluie lumea eului liric, acesta depune un efort neobosit de a-și ține ochii deschiși și de a căuta o stea călăuzitoare. Această stea, pe care o numește stăpână peste întunericul nopților, este fărâma de speranță care îi dăruiește suflul de optimism necesar pentru a-și continua lupta. În încheiere, se reia, în mare parte, cea de-a doua strofă, în cadrul căreia hotărârea ia locul speranței. Aici nu mai există loc de posibilități, ci predomină certitudinea. Astfel, este evidențiată victoria optimismului asupra problemelor vieții: „Printre lacrimi, da, râsu-o să-mi sune, / Printre amaruri eu cântul mi-l cânt. / Voi spera chiar speranța de-apune, / Voi trăi, gânduri triste-alungând!”¹

Prin faptul că a scris această poezie sub forma unui monolog și a îmbogățit-o cu numeroase imagini artistice, Lesea Ukrainka a reușit să apropie fiecare cititor de mesajul transmis de versurile pline de sinceritate. Talentul muzical al poetei și-a lăsat amprenta și asupra acestei poezii. Rima încrucișată îi conferă o muzicalitate specifică și poartă cititorul în lumea speranței.

Atitudinea pozitivă este o alegere care stă în mâinile fiecăruia. Lesea Ukrainka a respins resemnarea și a ales lupta. Ducând o viață plină de preocupări literare, culturale și artistice, ea nu a lăsat loc gândurilor negative, care o puteau descuraja. Poeta a ales să spere în ciuda lipsei de speranță, iar această idee a devenit deviza care i-a îndrumat pașii prin viață. Impactul poeziei care în această lună împlinește **135 de ani de la apariție** se poate rezuma la câteva gânduri apreciative la adresa scriitoarei și a operei sale. În același timp, ideile transmise ne pot influența pe fiecare în parte, schimbându-ne în bine perspectiva din care privim, în prezent, evenimentele propriei vieți. Este, din nou, alegerea noastră.

Jessica BILCEC

Surse consultate:

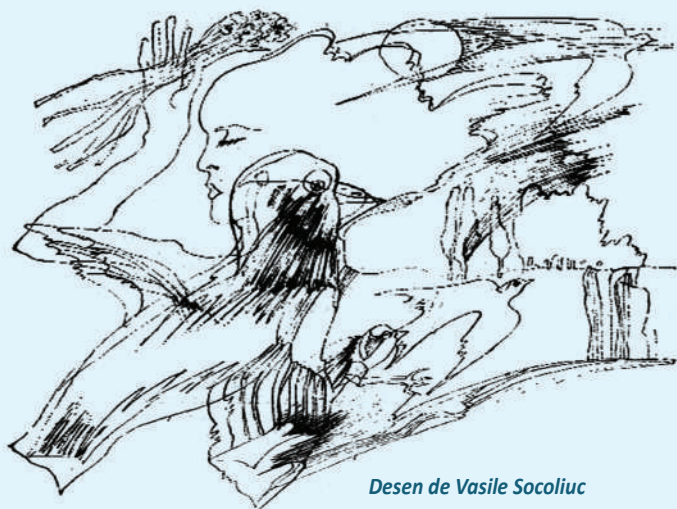
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=478>

Енциклопедія життя і творчості Лесі Українки – головна сторінка.

Mykola KORSIUK

*
* *
Mamă!
Mamă, de ce?
De ce-ai ascuns în mine
O pasăre cu pene albastre?
O pasăre albastră și rea?
Nu vezi că-mi ies din fire?
Fiorii nu mi-i vezi?
Mă vezi cum sînt vîltoare,
Spre pasărea cea albastră?
De ce?
Vrei să-i spun
Că-s multe drumuri
Și bocete multe,
Că iar vor copacii
Să moară,
Că prin rădăcini
Morminte-s în adîncuri,
Că vine vremea
Altor drumuri,
Că din craniile noastre
Vor crește copii,
Că păsările-s floare

De cămașă-n glie,
Că degeaba așteaptă
Noptile pe-acolo,
Ele nu fac
Licheni pe stîncă,
Că ele în ochii noștri
Se nasc,
Așa cum se naște
Umbra din noi?
Mamă, de ce?
Spune-mi, tu, mamă,
Pasărea pe unde înnoptează?

Desen de Vasile Socoliuc

Myhailo MYHAILIUK

AIDOMA STRĂMOȘILOR...

Aidoma strămoșilor mei,
Care prin stepele scitice
Goneau după caii sălbatici,
Eu prind cu înfrigurare
Cuvintele vechi.

Pe locul marelui tropot,
În jupuită piatră,
Zac ancestralii idoli,

Cu palmele asprelor vînturi
Alintați de veacuri.

Slovele prinse în tremur,
Fierbinți sînt și sărate,
Se lasă pe sufletul meu,
În fluxul făr-de opreliști
Al căderilor de stele...

Iar eu, cu demnitate,
Le-mbrac în veșmînt de iubire,
Hlamida le-o dau, de ură,
Apoi le ofer cu sfințenie,
Al sufletului meu pedestal.

Cînd noaptea se-nghesuie.
În lucitoare triunghiuri de stele,
Cînd bărbaiții își mîngîie
Femeile lor, sau pe cele străine.
Eu le trimit cuvintele sacre...

Adun cu înfrigurare,
Cuvinte fierbinți și sărate.
Invidia cruntă mă doare.
Cu faptele strămoșilor mei
Amin.

(Poezii preluate din volumul de versuri „Balada locului” – Poezie ucraineană din România – Selecție și traduceri de Stelian Gruia, Editura Kriterion, București, 1975)

¹ Versuri traduse de Suzana Delciu.

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

(Continuare din nr. 71)

Capitolul VI

Cum au format Lenin și Troțki „Armata muncitoare-țărănească”

Nu numai construirea comunismului într-o singură țară s-a dovedit o pură fantezie a incultilor bolșevici. Ei au dărâmat și crearea unei armate funcționale.

Cunoaștem de-acum că, la început, acest proces a fost încredințat locotenentului Antonov-Ovsienko, sublocotenentului Krylenko și marinarii Dybenko. Apoi, conducerea armatei i-a fost încredințată comisarului poporului – fostul popă Podvoiski. Iar din ianuarie 1918, pe deasupra, el a mai devenit și președinte al Colegiului de Organizare și Formare a Armatei Roșii.

Cum au privit această complicată misiune Lenin, Troțki, Sverdlov și ceilalți tovarăși enumerați mai sus? Păi, problema e că ei nu o considerau complicată. Ei considerau că armata trebuie să fie compusă din voluntari. Că soldații și marinarii „conștienți” vor năvăli în masă în „armata revoluționară”. Căci acum nu mai trebuie luptat pentru nu știu ce interese ale imperialiștilor, ci pentru viitorul luminos al proletariatului.

Cu toate acestea, s-a constatat foarte repede că sunt extraordinar de puțini „conștienți”. Un pumn. Să distrugă enorma armată rusă au reușit, dar s-o adune n-au putut. Baza Armatei Roșii o formau aceiași mercenari letoni, chinezi și alte asemenea lepădături. Transformarea războiului imperialist într-un război civil, la care visase Lenin în 1914, eufemistic vorbind, era frânată.

Când se zice că între noiembrie 1917 și martie 1918 așa-numita armată a bolșevicilor era compusă din lepădături nu este un epitet grosolan, ci chiar așa a și fost. Starea reală a chestiunii a fost demonstrată strălucit de atacul germanilor asupra Pskovului și Narvei.

Mai târziu, propaganda bolșevică va crea din aceasta unul dintre miturile de bază din istoria URSS. Oficial, el sună astfel. În februarie 1918, Lenin a cerut încheierea separată a păcii cu Germania, având geniala previziune că în curând ea va fi înfrântă în Primul Război Mondial, se va cufunda în haos, se va crea o situație revoluționară, care va putea fi folosită pentru o lovitură comunistă. Se înțelege, cu ajutorul oamenilor și a banilor din Rusia. Tratatativele cu nemții la Brest-Litovsk începuseră încă în noiembrie 1917 și s-a ajuns la un armistițiu.

Dar s-a întâmplat un lucru neașteptat: cei mai mulți bolșevici n-au înțeles geniala previziune a conducătorului lor și au fost împotrivi. La consfătuirea pe problema încheierii unei păci durabile, dintre cei 47 de membri ai CC și alți înalți funcționari de partid de partea lui Lenin au fost doar 15. Dintre cei amintiți deja în această carte, Buharin, Dzerjinski, Radek, Kollontai, Zemleankin, Urâtki și alții au cerut să i se declare Germaniei un „război revoluționar”. Ei au fost numiți „comuniști de stânga”. Lenin se străduia să-i convingă că trebuie să prindă puteri, să câștige timp, altfel nemții vor merge înainte, iar armată care să-i oprească nu avem. „Comuniștii de stânga” au declarat că sunt gata să riște soarta comunismului apărut într-o singură țară în favoarea Revoluției mondiale.

În continuare, situația s-a complicat și mai mult, și Lenin a fost nevoit să accepte propunerea lui Troțki, exprimată într-o singură frază: „Nici pace, nici război, iar militarii să fie lăsați la vatră.”. Însă nemții cereau încheierea păcii, iar după ce delegația sovietică a părăsit Litovskul, și-au îndreptat armatele asupra Petrogradului și a Ucrainei. Toți au înțeles că Lenin a avut dreptate, dar era prea târziu.

Și atunci, pe 21 februarie 1918, Consiliul Comisarilor Poporului a dat publicității decretul lui Lenin „Patria sovietică este în pericol.” La chemarea partidului, mii de soldați revoluționari, marinari și muncitori din uzinele Petrogradului au ieșit în întâmpinarea atacului german și, în urma luptelor grele de lângă Pskov și Narva, pe 23 februarie, atacul a fost oprit. Dând greș, nemții au acceptat propunerea lui Lenin de a reîncepe tratativele și, în cele din urmă, pacea impusă de ambele părți a fost semnată. Astfel a luat naștere Armata Roșie Muncitoare-Țărănească, sărbătorită și astăzi în Rusia pe 23 februarie.

Însă istoria secretă a URSS consemnează cu totul altceva. „Soldații și marinarii revoluționari”, observând în zare armatele germane, au rupt-o la sănătoasa. Pskovul, care era apărat doar de compania a șasea din regimentul Tukumsk de pușcași letoni (același care i-a împușcat pe muncitori în timpul demonstrației din ianuarie 1918) și de neînsemnate de-

tașamente din vechea armată, a fost cucerit pe 24 februarie. Înainte de asta, orașul arăta ca un adevărat iad:

„În dimineața zilei de 24 februarie, tensiunea atinsese cote maxime. Începuseră jafurile, stăpânite cu greu. În Piața Negustorilor (astăzi, Sovietică), Kleinescheert, adjunctul președintelui Consiliului, trimis să curme jafurile, a fost ucis de un grup de soldați, puși pe distrugeri. Oamenii treceau nepăsători pe lângă cadavrul lui rămas în piață.”

Narva era apărată de „soldați internaționaliști”, mercenari maghiari, conduși de arhicunoscutul Bèla Kun¹. Din Petrograd, a sosit în ajutorul lor Pavlo Dybenko cu „marinari revoluționari” și un sac de bani. Dar nici banii n-au ajutat. Iar marinarii s-au arătat mari amatori de a jefui „burzii” neînarmați și a viola elevele de liceu.

Trenul cu marinari și cu însuși Dybenko s-a oprit tocmai la Samara, adică la 1880 de kilometri de Narva. Acolo marinarii s-au și apucat de activitatea lor preferată: crime, jafuri, violuri. Mai târziu, pentru aceste „victorii” pe Dybenko îl vor elibera din funcție, îl vor judeca și va fi exclus din partid. După un timp, la insistentele rugăminți ale soției lui, el va fi iertat. Un lucru interesant: Dmitrii Pavlovici Parski, general-locotenent în armata țaristă, riscându-și viața, a reușit să se cațere în vagonul în care se afla Dybenko, ca să-l convingă să lupte, dar a trebuit să sară din trenul în mers, pentru a rămâne la Narva și a opune rezistență. Nemții au cucerit acest oraș la începutul lui martie.

Dar nu cumva, în locul marinarilor, gărzile roșii revoluționare au dat buzna să intre în armată, ca să apere „leagănul revoluției”? Nu.

„Colegiul rus de formare a Armatei Roșii... pe 26 februarie, a constatat fapte extrem de neplăcute pentru bolșevici: «În raionul Vasileostrovsk... se constată chiar plecări din rândurile Gărzii Roșii după ce se anunțase că există posibilitatea transformării gărzii în armată.». «În raionul Obuhovsk... aflându-se despre mobilizare, jumătate din Garda Roșie a predat armele și s-a împrăștiat.»”

Dar nemții? Păi, ce să facă nemții? Au ieșit pe linia de demarcație, trasată în timpul armistițiului, și s-au oprit. Așa s-a încheiat rușinoasa istorie pe care au transformat-o în sărbătoare.

În articolul „O lecție grea, dar necesară”

Puscași letoni. 1917.

din 25 februarie, Lenin scria:

„Anunțurile dureros de rușinoase despre refuzul regimentelor de a menține pozițiile, despre refuzul de apăra măcar linia Narvei, despre neexecutarea ordinului de a distruge totul în timpul retragerii; ca să nu mai vorbim despre dezertări, despre haos, nepricepere, dezordine, indolență... Republica Sovietică nu are armată.”

Ce învățătură au tras bolșevicii din acea rușine? Mai întâi: nici locotenenții, nici sublocotenenții, nici foștii preoți nu sunt în stare să conducă armatele în luptă, să facă planuri de război, să facă mobilizare, să se ocupe de înzestrare. Din afară acest lucru pare ușor, dar în realitate este nevoie de studii și de experiență. De aceea ei s-au grăbit să pună mâna pe mai mulți generali, colonei și alți ofițeri din armata țaristă și i-au obligat cu pistolul să activeze pentru ei. Au fost și destui care au acceptat benevol. Soarta nefericitului Rennenkampf care a refuzat „generoasa propunere” a lui Antonov-Ovsienko a ilustrat strălucit alternativa. Și, pe deasupra, în armată se dădea de mâncare. Acești oameni, numiți „specialiști militari” au muncit conștiincios. Pentru că aveau cel mai bun stimul – în caz de ceva, „tovarășul Mauser” al comisarului i-ar fi spus ultimul cuvânt în greutate de 5,51 grame.

Dintre cei mai cunoscuți a fost colonelul (mai târziu, mareșal al URSS și comandant al Marelui Stat Major al Armatei Roșii) Boris Mihailovici Șapoșnikov, adevăratul autor al înfrângerii lui Denikin; colonelului (mai târziu, comandant de armată de rangul întâi al Armatei Roșii) Serghei Sergheievici Kamenev, colonelul Iakim Iakimovici Valțes; contraamiralul Vasilii Mihailovici Altvater – primul comandant de front al Marinei Muncitoare-Țărănești din RSFSR; general-maiorul Aleksandr Aleksandrovici Samoilov; locotenent-colonelul Dmitrii Mihailovici Karbâșev – un excelent genist. Majoritatea lor aveau o temeinică pregătire academică și o mare experiență de front. Mai târziu, printr-un

¹ Bèla Kun (inițial, Kohn), politician maghiar; s-a născut în 1886 la Cehu Silvaniei, Sălaj, și a murit în 1938 la Moscova; în 1919 a condus revoluția bolșevică din Ungaria. Regimul bolșevic din Ungaria a fost răsturnat cu ajutorul armatei române. (C. Ir.)

decret special, guvernul a hotărât mobilizarea tuturor foștilor ofițeri, fără excepție. Printre altele, aceasta a provocat intrarea foștilor ofițeri în Armata de Voluntari a lui Denikin și în alte formațiuni „albe”.

Aproape fiecare regiment sovietic, divizie, corp de armată, armată erau comandate de un asemenea „specialist militar” sau le comanda neoficial, în locul comandantului, care fusese numit dintre „proletari”. Ca să ai idee, stimate cititorule, de dimensiunile acestui lucru, voi preciza că, dintre toți „comandanții roșii” de atunci, 37% erau foști ofițeri, generali și amirali din vechea armată. Iată că în aceasta, precum și în indiscutabila înarmare, în tehnica militară, dar, important, în numărul soldaților a constat secretul victoriilor Armatei Roșii. Și nu în fantasticile talente ale lui Budionai, Dybenko, Antonov-Ovsienko, Șciors, Frunze, Ceapaev, Tymoșenko, Vorosilov și a altor „comandanți” propulsați de propagandă. Iată, dacă nu știți, secretul succeselor „genialului conducător de oști” Mihail Vasievici Frunze: în locul lui, pe fronturile Războiului Civil a luptat fostul general țarist Feodar Feodorovici Novîțki. Urmăriți biografia lui – unde e Frunze, e și el. Novîțki, împreună cu un grup de foști ofițeri din armata imperială, face planurile operațiunilor și le pune în practică, iar Frunze și le însușește și obține decorații.

În fotografie: F.F. Novîțki, de-acum în uniformă sovietică de comandant de armată de rangul 2 (general-locotenent). Chipul acestui om, care a comandat într-adevăr luptele pe front în locul lui Frunze, nu-l veți vedea în niciun film sovietic. Unul dintre puținii foști „specialiști militari” pe care „curățarea” din anii 1937-1938 i-a ocolit.

Ca să fie totul strălucit și evident, după cum le plăcea ziarelor comuniste să scrie, voi da exemplul unui front – al celui de Sud. La comanda lui au fost pe rând: generalul-maior al Armatei Imperiale Ruse P. P. Setin, colonelul P. A. Slaven, colonelul V. M. Ghittis, generalul-locotenent V. M. Egorov, locotenent-colonelul A. I. Egorov. Iar alături de ei, purtând Mausere, se aflau membrii Consiliului de Război (comisarii) Stalin, Vorosilov, Berzin, Șleapnikov – aceștia sunt cei mai cunoscuți, pentru că de toți erau 15.

Între „specialiștii militari” au existat și unii care au luptat nu de frică, ci din convingere; cine a simțit posibilitatea unui „zbor” în carieră a trecut benevol. De regulă, aceștia erau niște nemernici celebri. Între aceștia, celebrul Mihail Muraviov, cel care a condus asaltul asupra Kievului și s-a remarcat printr-o crâncenă ură împotriva ucrainenilor și printr-o fenomenală cruzime. De obicei, el e numit colonel. Dar nu-i adevărat. El fusese cândva colonel. Dar pentru că, în timpul Primului Război Mondial, și-a ucis un camarad, a fost degradat și trimis într-un batalion disciplinar. În 1917, el s-a alăturat socialiștilor revoluționari de stânga.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note de Corneliu IROD

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINENE DIN ROMÂNIA ~ PERIOADA POSTBELICĂ ~

OKSANA MELNYCIUK (1909-1986)

Marine Halindze, după soț Marynia Panciuk, cunoscută mai ales sub pseudonimul Oksana Melnyciuk, s-a născut pe 16 iulie 1909 în Caucaz și a părăsit această lume la București în ziua de 11 decembrie 1986. S-a stabilit în capitala României în anul 1957.

În numărul 269 (din noiembrie 2016) al revistei literare a scriitorilor ucraineni din România, apare articolul Iaroslavei Melnyciuk „Oksana Melnyciuk și fenomenul a trei națiuni – gruzină (georgiană), ucraineană și română”.

În următorul număr al aceleiași reviste, scriitorul și criticul literar Mihai Mihailiuc scrie că o poate înțelege pe semnatara articolului, din moment ce poeta a trăit o viață dificilă, în biografia ei existând încă multe „pete albe”, unele dintre ele datorându-se însăși poetei.

„Cu toate acestea, îndrăznesc să spun că a o numi pe Oksana Melnyciuk un fenomen a trei națiuni este hiperbolizare fără temei suficient. Până la urmă, un fenomen este ceva excepțional, neobișnuit, rar. Poeta a fost legată de Georgia doar prin locul nașterii, a părăsit Caucazul la vârsta de 5 ani, nu cunoștea limba georgiană, iar „poeziile nostalgice impuse de realitățile georgiene” sunt doar exotism poetic. Oksana Melnyciuk nu poate fi un fenomen al națiunii române din cel mai simplu motiv: nu a scris poezii în limba română, poeziile ei nu au fost traduse în această limbă în timpul vieții ei, așa că nu au fost cunoscute cititorului român nici chiar în anul 2000 când, în „Antologia poeziei ucrainene în România”, au fost incluse 10 poezii scrise de O. Melnyciuk în traducerea lui Stepan Tkaciuk, deoarece această antologie nu a avut niciun ecou în cercurile literare românești. Aș dori să lămuresc „petele albe” din biografia poetei, pe care o cunoșteam încă din anii studenției, am lucrat cu ea câteva luni la ziarul „Novyi vik”, scriind la acea vreme despre primul ei volum de poezii *Цвіте земля скарбами* (Au înflorit comorile pământului), apărut în anul 1960 la Editura de Stat pentru Literatură și Artă din București, scrie M. Mihailiuc.

Una dintre „petele albe” din biografia Oksanei Melnyciuk era cu privire la data nașterii: 1915 sau 1909? Explicația este că Oksana Melnyciuk s-a făcut în mod deliberat mai tânără cu șase ani, deoarece în exil l-a cunoscut pe Myroslav Haroviuk, fiul scriitorului bucovinean Danylo

Editura Kriterion; *Вічність* (Eternitatea, 1981) și *Октави серця* (Octavele inimii, 1985), Editura Kriterion.

Gama tematică a versurilor poetei este bogată:

- poezii încărcate ideologic (despre România socialistă, Partidul Muncitoresc Român, Uniunea Sovietică, în special, zborul în cosmos etc.): *Oda patriei*, *Oda României*, *Cântec despre patrie* etc.;
- lirică peisagistă (pe lângă peisajele georgiene, sunt descrise și cele românești, țara de adopție a poetei): *Dragul meu pământ strălucitor*, *Simfonia albă*, *Extravaganță de iarnă*, *Diversitatea toamnei* etc.;
- lirică intimă: *Întâlnire*, ciclul *Sesiuni lirice*;
- reflecții asupra rolului poetului și al poeziei: *Ars poetica*, seria *Noapți neliniștite*, *Cuvinte... Cuvinte... etc.*;
- pledoarie pentru pace, confruntare cu ororile războiului: ciclul *Noapți anxioase*, ciclul *Pentru pace – în numele vieții*, *Visătorul*;
- poezii dedicate fiicei, nepoților, tinerei generații, în general: *Dialog cu nepoata*.

Ignatie GRECU

La Învierea Domnului

Târziu, când noaptea

Târziu, când noaptea sfârșea spre dimineață,
(Precum se spune în Cartea lui Matei),
Văzut-a Maria un înger stând de față,
Venind în întâmpinarea ei.

Atunci, în zori, lângă mormânt,
Văzu doi îngeri în albe veșminte stând...
Apoi pe Iisus în chip de grădinar, fără să știe
Că-i Însuși Domnul Care zice: „Nu mă atinge, Marie!”.

Mai, 2021

În dimineața Învierii

Aveți poruncă să înfloriți,
Voi pomi în Raiul meu sădiți.
Pe crengi în vânt tremurătoare,
Vă prindeți mari cununi de floare.

Din mici potire ca de nea
Așteaptă găzele să bea
Nectar și rouă înstelată,
Mireasmă dulce, precurată.

Un fluture trimis anume
Va duce vestea voastră-n lume
Precum că astăzi de Înviere
Grădina-i toată o învăpăiere.

Purtând pe sus o vie apă,
Încât și morții cei din groapă
Se miră auzind sunând
Cântări și clopote bătând.

Aprilie, 2022

De Înviere

Singura mângâiere pentru cei plecați:
un licăr de lumânare la căpătâi,
cântecul de privighetoare în zori,
bobul de rouă tremurând pe firul de iarbă,
prelins din ochiul îndurerat al unei flori.
Și, sfântă, mireasma de liliac
îmbrățișând și sărutând pe toți.

Aprilie, 2025

Viorel KOTYK

Trec anii, trec...

Îmi cerne viața anii-n sită,
s-au strecurat și răi și buni:
și cei cu rană de ispită,
și cei cu raze de minuni.

Tot ce s-a dus – nu se întoarce,
s-a stins trecutul vrăjitor!
Viața cum e, așa îmi place,
Căci sunt al ei admirator!

Mă bucur când răsare luna,
trist când din cer cade o stea.
Trăiesc o viață împreună
cu toată lumea și-i a mea.

Dar cine ce în urmă lasă?
Și care-i scopul unei vieți?
Trec anii, trec și nu îmi pasă
de bătrânețe, măi băieți.

Când în livada de cireși

Cântec popular ucrainean
în traducerea lui **Viorel Kotyk**

Când în livada de cireși
Privighetoarea ciripea
Tu mă rugai să mai rămân
Cât mai lucește-a noastră stea.

„Iubite, lasă-mă să plec,
va răsări și mâine-o stea!
Se va trezi măicuța mea
și lipsa mea nu-i va plăcea.”

Iubita mea, să-i spui duios:
„Ascultă, mamă, ce frumos.
În miezu-acestei nopți de mai
Răsun-al primăverii grai”.

„Fetița mea, zână din flori,
unde ai fost tu până-n zori?
S-a despletit cosița ta,
în ochi lucește lacrima...”

„Avântul dragostei frivol
cosița mea a despletit,
Iar lacrima cu trist fior
iubirea mea a risipit.

Mămica mea, și tu cândva
visai să vină dragostea.
La fel și eu acum doresc
Să fiu iubită, să iubesc!...”

Mykola Pymonenko. Noapte ucraineană. Întâlnire. 1905.

Schimb de experiență, în cadrul mobilității Pannonia, la Specializarea Ucraineană – UBB

În perioada 24-28 februarie 2025, cinci studenți de la Universitatea din Nyiregyhaza (Ungaria), Specializarea Limba ucraineană – Limba maghiară: Kryvotsiuk Iuliia, Pétervári Zsófia, Lukjancsuk Anna, Kalyta Inna și Gyenge-Gyidik Natália au participat, în cadrul mobilității Pannonia, la cursurile Specializării de limba și literatura ucraineană din cadrul Facultății de Litere – UBB. Acest schimb de experiență s-a dovedit a fi deosebit de benefic și util atât pentru studenții care studiază limba ucraineană la Universitatea din Nyiregyhaza, cât și pentru studenții Specializării limba și literatura ucraineană de la Cluj-Napoca, dar și, în egală măsură, pentru cadrele didactice ale Specializării, întrucât au putut schimba impresii și cunoștințe referitoare la studiul limbii ucrainene în cele două țări vecine. Studenții au participat la cursuri de literatură ucraineană, susținute de către lector univ. dr. Mihaela Herbil, la cursuri de dialectologie, susținute de conf. univ. dr. Ioan Herbil și la cursuri practice de limbă ucraineană, susținute de lector univ. dr. Cristina Silaghi. În cadrul acestora, au putut afla despre modul de desfășurare a cursurilor și a seminarelor, principalele teme abordate, precum și tehnicile de predare folosite de către cadrele didactice grupurilor mixte de studenți, adică cu grad diferit de cunoaștere a limbii ucrainene. Cel mai mult au fost impresionate să afle despre comunitatea ucrainenilor din România, vechimea așezărilor de ucraineni pe aceste meleaguri și graiurile vorbite de către aceștia. Totodată, li s-a vorbit despre Uniunea Ucrainenilor din România și rolul acesteia pentru comunitatea ucraineană, studenții rămânând surprinși de publicațiile și cărțile care apar sub egida UUR, de numărul impresionant de acțiuni culturale-științifice desfășurate pe întreg teritoriul României, în filialele UUR, toate susținute de Uniunea Ucrainenilor din România, precum și de activitatea deputatului Nicolae-Miroslav Petrețchi în slujba ucrainenilor. La plecare, au primit din partea președintelui Filalei Cluj a UUR, conf. univ. dr. Ioan Herbil, cele mai recente numere ale ziarelor și revistelor UUR, câteva volume de proză și științifice, pentru care au fost deosebit de recunoscătoare, ducând cu ele, la Universitatea din Nyiregyhaza, cadourile primite. Mai mult decât atât, una dintre studenți și-a exprimat dorința de a publica în revista «Наш голос» („Glasul nostru”).

„200 de ani de la nașterea jurnalistului și activistului civic Vasyl Myhailovyci Bilozerskyi”

Alături de M. Kostomarov, M. Hulak, P. Kuliș, O. Markovyci, **Vasyl Bilozerskyi (1825-1899)** a fost unul dintre fondatorii Societății Chiril și Metodi (Кирило-Методіївське братство) (1845-1847) – prima organizație politică ilegală din Ucraina, ale cărei principalele obiective erau eliberarea națională și socială a poporului ucrainean și crearea unui stat slav unitar, concomitent cu formarea unei confederații a țărilor slave vecine. Deviza frăției era: „Și nu va exista nici țar, nici moșier, nici iobag”.

În luna mai a.c., Filiala Cluj a Uniunii Ucrainenilor din România, în colaborare cu Specializarea limba și literatura ucraineană din cadrul Facultății de Litere a Universității „Babeș-Bolyai”, a organizat manifestarea cultural-științifică „200 de ani de la nașterea jurnalistului și activistului civic Vasyl Myhailovyci Bilozerskyi”. V. Bilozerskyi a jucat un rol deosebit de important în organizarea Societății Chiril și Metodi – a participat la redactarea Statutului societății, în special la „Explicația” acestuia, în care a atras atenția asupra situației de aservire a popoarelor slave, în special a ucrainenilor, și a elaborat un proiect pentru crearea în Ucraina a școlilor meșteșugărești pentru tinerii din neamul cazacilor, considerând că înființarea unor asemenea școli era o obligație a guvernului. Pe lângă activitatea civică, Vasyl Bilozerskyi a desfășurat o intensă activitate jurnalistică, fiind redactorul revistei „Temelia”, («Основа») care a funcționat la Petersburg din ianuarie 1861 până în octombrie 1862, în paginile căreia au fost tipărite opere ale lui Taras Șevcenko, Panteleimon Kuliș, Myhailo Maksymovyci, Marko Vovciok, Oleksandr Konyskyi, Ivan Karpenko-Karyi, Ivan Neciui-Levytkyi și

ale multor alora. Sub influența revistei, mișcarea socială ucraineană a devenit mai activă.

În cadrul acțiunii sus-amintite, au fost citite trei comunicări despre viața și activitatea personalității omagiate și a avut loc o prezentare de carte apărută anul acesta cu sprijinul Uniunii Ucrainenilor din România. Prima comunicare a fost prezentată de către Ivan Papariga, student în anul III al specializării ucraineană-engleză, cu titlul „Scurtă privire asupra vieții și operei lui Vasyl Bilozerskyi”, în care a fost urmărit traseul profesional și personal al omului de cultură ucrainean. Încă din perioada anilor de studiu la Universitatea din Kiev, a fost pasionat de slavistică, fiind profund preocupat de ideile fraternității slave și ale unui viitor comun al tuturor popoarelor slave. O cotitură în destinul său a constituit-o întâlnirea cu Panteleimon Kuliș și Taras Șevcenko, creația poetică a celui din urmă având o influență covârșitoare asupra viziunii sale cultural-politice.

Cea de-a doua comunicare, „Vasyl Bilozerskyi – unul dintre fondatorii «Societății Chiril și Metodi»”, a fost prezentată de către lector dr. Mihaela Herbil, din care cei prezenți au putut afla câteva date interesante despre

activitatea «Societății Chiril și Metodi». În primăvara anului 1846, la inițiativa lui Mykola Kostomarov, Vasyl Bilozerskyi și Mykola Hulak, a fost organizată Frăția Sfinților Chiril și Metodi, care intenționa să acționeze după modelul lojilor masonice populare în acea vreme. Kostomarov și Hulak au elaborat simbolistica Frăției: inele cu inscripția „Sf. Chiril și Metodi” și o pecete cu deviza „Și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi”. Vasyl Bilozerskyi a participat activ la crearea „Statutului Frăției Slave a Sf. Chiril și Metodi”. Lui îi aparțin „Notele” care explică principiile conturate în Statutul Frăției, ce urma să funcționeze pe baza învățăturii creștine despre dreptate, libertate, egalitate și fraternitate, prin intermediul unor reforme de stat ample. Printre obiectivele programatice ale Frăției, Bilozerskyi includea desființarea iobăgiei, egalitatea în drepturi pentru toate clasele sociale, extinderea educației în rândul maselor populare, unirea tuturor slavilor într-o republică federală cu un sistem parlamentar și acordarea de drepturi egale fiecărui popor.

Studenta Tania Firîșciac, din anul II al specializării ucraineană-rusă, a prezentat comunicarea „Despre Statutul

«Societății Chiril și Metodi»”. Statutul este alcătuit din două părți: prima se intitulează „Ideile principale”, iar a doua – „Regulile principale ale Societății”. În prima parte sunt expuse ideile politice fundamentale ale societății. Deși lipsește o formulare clară privind crearea unei federații slave, tocmai despre aceasta este vorba în cele șase puncte ale sale. Acolo se menționează: „uniunea spirituală și politică a slavilor”; „autonomia proprie” a fiecărui „neam” slav; guvernarea populară și egalitatea cetățenilor; fundamentele creștine comune ale guvernării, legislației, dreptului de proprietate și educație; educația și moralitatea pură ca o condiție pentru participarea la guvernare; un sobor slav general cu reprezentanți ai tuturor „neamurilor”. A doua parte este elaborată mai detaliat și este dedicată principiilor de funcționare ale organizației propriu-zise.

Olha Senyschyn, jurnalist și redactorul revistei pentru copii „Clopoțelul”, a citit câteva fragmente din Statut.

În finalul acțiunii „200 de ani de la nașterea jurnalistului și activistului civic Vasyl Myhailovyci Bilozerskyi”, a fost prezentat volumul „Eroii nu mor niciodată” de Mihai Hafia Traista, apărut la RCR Editorial, București, 2025, sub egida Uniunii Ucrainenilor din România, volum care reunește 155 de portrete ale scriitorilor, jurnaliștilor, actorilor, cântăreților și ale tuturor celor care și-au dat viața pentru apărarea identitară și teritorială a Ucrainei.

Mihaela HERBIL

ISTORIA DIASPOREI UCRAINENE

DIASPORA UCRAINEANĂ DIN AMERICA

Diaspora ucraineană din America reprezintă o minoritate națională caracterizată printr-un grad ridicat de organizare, educație și cultură.

Istoria imigrației ucrainene în America începe, se pare, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, primul imigrant ucrainean consemnat în mod oficial fiind **Ahapii Honcearenko** (Апачій Гончаренко), un călugăr de la mănăstirea Pecersk din Kiev, care a ajuns la Boston în 1865.

În desfășurarea procesului de imigrație ucraineană se disting patru valuri, fiecare cu particularitățile sale, condiționate de circumstanțe sociale, economice și politice.

Primul val de imigrație ucraineană în America a început la sfârșitul secolului al XIX-lea, iar ucrainenii din acest val și-au găsit de lucru, în principal, în minele de cărbune și în uzinele metalurgice din statul Pennsylvania, care a și devenit centrul primilor emigranți ucraineni. O altă parte a lor s-a deplasat spre sud-estul SUA – la New York, New Jersey, Connecticut. La fel ca în cazul ucrainenilor emigrați în alte țări, și în America centrul vieții spirituale și sociale a fost biserica. Astfel, în 1884, a sosit în Pennsylvania preotul **Ivan Voleanskyi** (Іван Волянський), originar din regiunea ucraineană Halycina, care, în 1885, pune bazele organizației de întraajutorare Frăția Sfântului Nicolae. În 1886, prin grija aceluiași preot, a fost construită prima biserică greco-catolică ucraineană. În perioada următoare, astfel de organizații de întraajutorare se vor înființa și în alte state americane.

Al doilea val al imigrației ucrainene coincide cu perioada interbelică (anii 20-30 ai secolului al XX-lea) și se deosebește de primul val prin aceea că acum scade drastic numărul imigranților în America din cauza Marii Crize. Printre ucrainenii apar primii emigranți politici din rândurile celor care au participat la lupta de eliberare din Ucraina în anii 1918-1920.

Al treilea val al emigrației ucrainene cuprinde perioada 1947-1951 și este reprezentat mai ales de persoanele refugiate care, după cel de-Al Doilea Război Mondial, s-au aflat în lagărele pentru refugiați din țări precum Germania, Austria, Belgia, Marea Britanie. Printre imigranții din această perioadă s-au aflat mulți reprezentanți ai intelectualității ucrainene, care au contribuit, în noua lor patrie, la dezvoltarea ulterioară a vieții politice, sociale, culturale și religioase a ucrainenilor din diaspora, fiind însuflețiți de ideea recăștigării suveranității de către Ucraina.

Al patrulea val al emigrației ucrainene începe la mijlocul anilor 1980 și este cunoscut sub denumirea *emigrație economică*, fiind reprezentat, într-o primă fază, de ucrainenii stabiliți în Polonia, iar, mai apoi, de ucrainenii din Ucraina, care au profitat, în timpul conducerii URSS de către Mihail Gorbaciov, de posibilitatea de a-și vizita rudele din America, rămânând să locuiască acolo.

În prezent, în Statele Unite ale Americii locuiesc aproximativ un milion de ucrainenii și persoane de origine ucraineană, majoritatea dintre ei sunt născuți acolo, iar circa 20% sunt imigranți propriu-ziși. În anul 2000, cei mai mulți ucrainenii erau stabiliți în statul New York (aproximativ 150.000), pe locul al doilea aflându-se statul Pennsylvania (aproximativ 120.000), iar pe locul al treilea statul California (aproximativ 80.000). Datele din 2022 indică o creștere a numărului de ucrainenii stabiliți în New York până la 300.000.

În Nordul SUA, la Chicago, se află un mic cartier ucrainean istoric, cunoscut sub numele *Ukrainian Village*, unde locuiesc aproximativ 15.000 de ucrainenii. Acesta este unicul cartier ucrainean din lume care păstrează elemente ale identității culturale a ucrainenilor, are arhitectura caracteristică ucraineană, inclusiv case de lemn cu pridvor. Aici limba ucraineană este frecvent utilizată, putând fi auzită pe străzi, în magazine și restaurante și se organizează diferite manifestări culturale și artistice.

Un rol esențial în coagularea comunității ucrainene îi revine bisericii greco-catolice ucrainene, care numără aproximativ 400.000 de credincioși, precum și bisericii ortodoxe ucrainene, cu circa 200.000 de credincioși. Pe lângă aceste biserici funcționează școli de sâmbătă și de duminică, ce asigură, prin cursurile de limbă, cultură și civilizație ucraineană, transmiterea și păstrarea obiceiurilor și tradițiilor acestei minorități.

Ucrainenii din America sunt organizați în diferite organizații politice, sociale, economice și religioase, în asociații profesionale și organizații de tineret. Cea mai veche organizație ucraineană în America este *Uniunea Populară Ucraineană*, fondată în 1894, care are aproximativ 60.000 de membri.

Ivan Voleanskyi

Kvitka Tsyk

Din 1973, în cadrul Universității Harvard, funcționează *Institutul Ucrainean de Cercetare* (Український Науковий Інститут), înființat cu scopul organizării și sprijinirii proiectelor de cercetare științifică, de editare a lucrărilor științifice legate de istoria Ucrainei, de limba și literatura ucraineană, iar în New York funcționează, azi, trei centre științifice: *Societatea științifică T. Șevcenko* (Наукове товариство ім. Т. Шевченка), *Academia liberă ucraineană de științe* (Українська вільна академія наук) și *Institutul ucrainean din America* (Український інститут Америки).

Printre americanii celebri, care au origini ucrainene, le putem menționa pe actrițele **Milla Jovovich** (născută la Kiev, în 1975) și **Milla Kunis** (născută la Cernăuți, în 1983), precum și pe cântăreața **Kvitka Tsyk** care, în 1978, a câștigat premiul *Oscar* și premiul *Globul de aur* pentru cel mai bun cântec dintr-un film cu melodia *You Light Up My Life* din pelicula cu același titlu.

De asemenea, în categoria americanilor celebri cu origini ucrainene intră și **Heidemarie Stefanyshyn-Piper**, născută, în 1963, într-o familie de emigranți ucrainenii din Ucraina de Vest, devenită prima femeie-cosmonaut cu origine ucraineană de la NASA, care a efectuat o misiune în spațiu în anul 2006.

Prin numeroasele activități desfășurate, prin intensificarea acțiunilor de promovare a limbii, literaturii și culturii ucrainene, diaspora ucraineană din America reprezintă un pilon de bază în conservarea și propagarea elementelor de identitate națională și culturală a ucrainenilor din acest colț de lume.

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Surse consultate:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Діаспора_в_США, accesat în 10.04.2025.

Н/ Мерфі, *Українознавчі наукові установи в США (друга половина XX – початок XXI ст.)*, <https://istnu.org/index.php/journal/article/download/1610/1498>, accesat în 11.04.2025.

<https://novyny.pro/news/derzhava/nashi-v-americi-u-yakomu-shtati-naybilsha-ukrajinska-diaspora-103.html>, accesat în 10.04.2025.

Ukrainian Village (Sursa foto: <https://blog.atproperties.com/10-things-we-love-about-ukrainian-village/>)